

Mehmet İhsan Pere (1885-1969)

Telgrafçılık tarihimizde çok önemli bir yeri olan cesur, vatansever ve fedakâr bir insan olarak tanınan Mehmet İhsan (Pere) Bey, 1 Aralık 1885'te İstanbul'da doğdu. Babası, o zamanın devlet ileri gelenlerinden (Meclis Maarif üyeliğinden emekli) Abdullatif Efendi, annesi Emine Hanımdır. M. İhsan Bey'in, Galatasaray Sultanisinden arkadaşı olan ve İngiliz (Eastern) Kablo şirketinde memur olarak çalışan Cafer Tayyar Bey, M. İhsan Bey'i İngiliz şirketine memur olması için davet etti. M. İhsan Bey, babasının itirazına rağmen öğrenimini yarıda bırakarak 1904 yılının Kasım ayında, İngiliz Kablo Şirketinde (Beyoğlu Telgrafhanesi) telgraf memuru olarak çalışmaya başladı.

Fransızca, İngilizce ve Rumca bilen M. İhsan Bey, I. Dünya Savaşı'na kadar İngiliz Kablo Şirketinin; Beyoğlu, Bozcaada, Yunanistan'ın Syra Adası'nda ve İzmir merkezlerinde çalıştı. Ancak bu görevler içerisinde M. İhsan Bey'in iki kez tayin edildiği Bozcaada'daki görevi önemlidir. 1907'de ilk kez adaya atandığında, bir Türk gencinin, Rum kıızıyla evlenmesine yardımcı olduğu için Rumların şikâyeti üzerine İstanbul'a geri gönderildi. 1909'da Yunanistan'ın Syra Adası'na, yeni makineleri öğretmek üzere görevlendirildi. Bu kısa görevin devamında İzmir'de bir müddet çalıştıktan sonra yeniden İstanbul'a döndü. 1909'da hem evlendi, hem de İstanbul'da Tophane'deki 3. Nişancı Taburunda askerlik görevini yerine getirdi.

30 Ocak 1912'de yeniden Bozcaada memurluğuna talip oldu. M. İhsan Bey, Bozcaada'ya ikinci defa atandığında, İtalya ile Trablusgarp savaşı devam ederken Balkan Savaşı hazırlıkları da başlamıştı. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarında, Çanakkale Boğazı ile yakınındaki Bozcaada, seçilen öncelikli hedefler arasındaydı.

M. İhsan Bey, 18 Nisan 1912 sabah saat 9.00'da üç İtalyan zırhlısının, Çanakkale Boğazı'na girme teşebbüsüne Bozcaada'dan tanıklık etti. Bozcaada'nın işgalinden hemen önce adadaki Rum Okulunun Müdürü, kaymakamın huzurunda bir (Rum) çocuğa, "Averof'un memleketi neresidir" diye sordu. Bu soru üzerine kaymakam, M. İhsan Bey'in yüzüne baktı. Dışarı çıktıklarında İhsan Bey, Banker olan Averof'un mal varlığını Yunan donanmasına bağışlayan kişi olduğunu kaymakama anlattı. Bunun üzerine kaymakam, müdüre çok sert tepki gösterdi. Bu olaydan kısa bir süre sonra 26 Ekim günü, iki Yunan torpidosunun adaya çok yakın geçmesi üzerine Rum Okul Müdürü öğrencileri toplayıp tepeye çıkartarak dönüşte torpidoları selamlattı. M. İhsan Bey, İngiliz kablo şirketi memuru olmasına rağmen Hıristiyan

ahalinin ayaklanmakta olduğuna dair gizlice İstanbul'a bir (şifre) telgraf çekti.

Balkan Savaşı başladığında Yunan donanmasının Averof Zırhlısı liderliğindeki filosu, 6 Kasım 1912'de Bozcaada'yı işgal etti. Bozcaada'nın işgalinde hükümet konağından sonra işgalciler, telgrafhaneye doğru yürürlerken M. İhsan Bey, devamlı olarak gelişmeleri görevi olmamasına rağmen telgrafla İstanbul'a bildirdi. M. İhsan Bey'in adada yaptığı faaliyetler, ada işgal edildiğinde Rumlar tarafından işgalci komutana bildirildiği için M. İhsan Bey, İngiliz Kablo Şirketinin memuru olmasına bakılmaksızın tutuklanıp yaklaşık bir haftalık zorlu deniz yolculuğu sonrası esir olarak Yunanistan'a götürüldü. Atina yakınlarında (Rufi'de bir istihkâm kışlasında) 16 Kasım'dan itibaren esir olarak tutuldu. İngiliz Kablo Şirketinin Atina Başmüdürü Anderson'un girişimiyle, 2 Aralık günü kamptan Atina'yı terk etmemesi koşuluyla çıkarıldı. Yaklaşık 40 gün Atina'da gözetim altında kalan M. İhsan Bey, Bozcaada'ya ailesinin yanına gidebilmek için izin aldı. Ailesini alarak bir haftalık yolculuktan sonra 2 Şubat'ta gittiği Yunanistan'dan 23 Mart 1913'te ailesiyle birlikte İstanbul'a döndü.

I. Dünya Savaşı'na giden süreçte kapitülasyonların kaldırılması üzerine, İngiliz Eastern Telegraph Company'nin Beyoğlu şubesi de kapatıldığı için M. İhsan Bey, 27 Kasım 1914'te, Beyoğlu PTT merkezine telgraf memuru olarak geçiş yaptı. M. İhsan Bey, bir müddet sonra 1100 kuruş maaşla İstanbul Telgraf Merkezi birinci sınıf muhabere memurluğu kadrosuyla muhabere baş memurluğu görevine atandı. Çanakkale Cephesinin İstanbul ile olan telgraf haberleşmesinde görev aldığı gibi cepheden İstanbul'a gelen yaralı askerlerin mektuplarını yazmada da gönüllü oldu. Savaş sırasında İstanbul'daki açlık ve sefaletten memurlarını koruyabilmek için uğraş verdiği için bütün memurlar, M. İhsan Bey'i takdir etmekteydi.

M. İhsan Bey, İstanbul'un işgali haberini (tıpkı Bozcaada'nın işgalini İstanbul'a bildirdiği gibi) Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmesini sağlaması, Millî Mücadele'ye sunacağı çok önemli ve hayati katkılarının başlangıcı oldu. 16 Mart 1920 gecesi sabaha karşı nöbet şefi olan İstanbul Telgraf Baş Memuru M. İhsan Bey'e, merkezin telefon santral memuru, Harbiye telefon santralinden aldığı ve İngiliz askerlerinin Şehzadebaşı Karakoluna baskın yaparak Türk askerlerini şehit etmesiyle başlayan İstanbul'un işgal haberini telaşla ilettili. İstanbul'un işgal haberini alan M. İhsan Bey, hiç vakit kaybetmeden durumu Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya bildirme kararı aldı. Telgraf salonunda Ankara makinesinde (telgrafında) olan Manastırlı Ahmet Hamdi'ye; *"Hemen Ankara'yı bulmamız gerekiyor. Mustafa Kemal Paşa hazretlerine durumu bildirmeliyiz!"* dedi. Harbiye santrali ile konuşma kesildiği için Harbiye santralinin işgal edildiği anlaşıldı. Ardından Beyoğlu telefon santrali; Tophane telefonundan, karaya askerlerin çıktığını ve bunların bir kısmının da Beyoğlu istikametine doğru gittiğini bildirdikten sonra ses kesildi. Hemen devamında Tophane'den bir telgrafçı arkadaşı, M. İhsan Bey'e, İngilizlerin durmadan karaya asker çıkardıklarını "vaziyet çok vahim" notuyla iletterek telefonu kapattı. M. İhsan Bey, sürekli sağı solu telefonla arayarak edindiği yeni bilgileri İstanbul Merkez Telgrafhanesi işgal edilinceye kadar, Manastırlı A. Hamdi'ye bildirmek suretiyle bilgilerin anında Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya iletilmesini sağladı.

İstanbul'un işgal haberini Manastırlı A. Hamdi aracılığıyla Ankara'ya ulaştıran M. İhsan Bey, birkaç saat sonra, İstanbul Posta ve Telgraf Müdürlüğü'nün makineli tüfeklerle donatılmış bir bölüğe yakın mevcutlu askerle işgaline tanıklık etti. Kendisinin yaklaşık 10 yıl İngiliz memurluğu yapmış olmasına rağmen, işgal sırasında İngilizlerin insan onuruna yakışmayan tutumunu, hayatı boyunca unutmadı. İstanbul Merkez Telgrafhanesinin işgaliyle İtilaf Devletleri, Osmanlı başkenti ile Anadolu arasındaki bağı koparmayı, bir müddet sonra da kendi denetimleri altına almayı hedefliyordu. İstanbul işgal edildiğinde, Ankara'da bulunan Mustafa Kemal Paşa da bu duruma tepki olarak, Anadolu'nun İstanbul ile

telgraf haberleşmesini yasaklayarak İstanbul hükûmeti ve işgal kuvvetlerinin Anadolu'yu yönetmesinin önüne geçiyordu.

İstanbul'un işgalinden sonra Damat Ferit Paşa, yeniden sadrazam olduğunda, PTT Nezaretini sonlandırarak PTT'yi Dahiliye Nezaretine bağlı bir umum müdürlük haline getirdi. Bu kurumun başına da ilk Umum Müdürü olarak Refik Halid (Karay)'ı atadı. Refik Halid, Mekteb-i Sultanî ikinci sınıfta "çekmeleri" (karyoları) yan yana olan arkadaşı M. İhsan Bey'i, Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılmadan iki gün önce 21 Nisan 1920 günü, İstanbul Telgraf Müdürlüğüne vekâleten, İcra Vekilleri Heyeti seçilmeden iki gün önce 1 Mayıs'ta da asaleten atadı. Bu atamayla Refik Halid, Türk Millî Mücadelesine farkında olmadan en büyük katkılardan birini sağlamış oldu.

Kısa bir süre sonra işgalcilerin, İstanbul Merkez Telgrafhanesinde oluşturdukları sansür heyeti denetiminde haberleşme yeniden başlayabildi. Diğer taraftan, İstanbul'da faaliyet gösteren millî oluşumlar (M.M. Grubu, Felâh Grubu gibi), Millî Mücadele süresince, Ankara'nın gereksinim duyduğu istihbarat yanında, nitelikli insan (asker, sivil) ihtiyacını karşıladıkları gibi, işgal kuvvetlerinin gözetimi altındaki Osmanlı depolarından sağladıkları silah, cephane ve mühimmatı, Anadolu'ya başarı ile ulaştırıyordu. Hatta bu gruplar, İstanbul'un işgalinden sonra, İngiliz İstihbarat Servisinin faaliyetlerinden haberdar olmak için, tüm güçlerini seferber ediyorlardı. Ankara'dan talimat alıyor ve tüm faaliyetlerini yine Ankara'ya bildiriyorlardı. Kimi zaman İstanbul'da yapılacak bir faaliyetin zamanı gecikiyor, kimi zaman da İstanbul'un Ankara'ya ya da Ankara'nın İstanbul'a bildirmesi gereken önemli haberler, zamanında yerine ulaşamıyordu. Bu durumda, Ankara Hükûmetiyle İstanbul'daki millî teşkilatların, işgal kuvvetlerinin sansürüne takılmadan karşılıklı haberleşebilmesi için fedakâr telgrafçıların, gizli bir telgraf hattını kurması ve bunu işletmesi zorunluydu. Ancak bunun nasıl yapılacağı konusunda hiç kimsenin bir fikri de umudu da yoktu.

İtilaf Devletleri, oluşturdukları sansür heyeti vasıtasıyla telgraf haberleşmesini, çok sıkı kontrol altına alıyor ve bu konuda en ufak tedbiri dahi ihmal etmek istemiyordu. O tarihte İstanbul Telgraf İşleri Temsilcisi olan ve lisan bildiği için tercüman olarak çalışan Ermeni asıllı Leon'u hemen kendi saflarına aldılar. Leon, hummalı faaliyetlerin içerisine girerek, sansür heyeti ve işgal zabıtası ile tüm hatları, ama özellikle de Ankara yönündeki telleri, çok sıkı bir kontrol altına alma fırsatı yakalamıştı. Sonuç olarak telgraf haberleşmesi; bir İngiliz, bir Fransız ve bir İtalyan zabiti ile bir İngiliz muhabere başçavuş ve iki tercümanın oluşturduğu müttefikler arası bir kontrol heyetinin sansür ve denetimine alınmıştı.

Bu ortamda dönemin İstanbul Telgraf Müdürü M. İhsan Bey, Ankara ile haberleşme sorununu çözmek için mesleki kariyeri ve hayatı pahasına bir kahramanlık ve fedakârlık örneği göstererek "PR Gizli Telgraf Merkezi"ni kurdu. M. İhsan Bey, telgraf müdürü olduğunda, imkânı ve yetkileri genişlemiş ancak sansür heyetine karşı da sorumlulukları artmıştı. Bir yandan Leon, diğer yandan sansür şefi Thomson, hemen her gün M. İhsan Bey'i Ankara ile iletişim kurulmaması konusunda ikaz ve hatta tehdit ediyorlardı. M. İhsan Bey, böyle bir ihtimalin asla olmayacağı konusunda, her gün muhataplarına teminat verse de gözlerine bir türlü uyku girmiyordu. Ankara ile haberleşmenin cezası "idam" olsa bile İstanbul'da olanlardan Ankara'yı haberdar edebilmek için gizli bir telgraf merkezi kurmak istiyordu. Bunun için kendisine çekirdek bir kadro oluşturdu. Hat Çavuşu Mümtaz (Tekmen) Bey ve Telgraf Memuru Cevad (Besen) Bey ile birlikte gizli merkezin yerini belirledi. Seçilen yer, işgal edilmiş olan İstanbul Merkez Telgrafhanesinin bodrumunda bulunan pilciye ait terk edilmiş bir odaydı. Ancak binanın içi ve dışı silahlı İngiliz askerlerinin kontrolü ve denetimindeydi. Mümtaz Bey, telgraf salonundan bir hat kablosu çekti. Bir portakal kasası üzerine konan manipule cihazı ile gaz lambası ışığı altında, Cevad Bey, mesai saatleri dışında haberleşmeyi başlattı.

Haberleşmeye başlamadan önce M. İhsan Bey, merkeze adres olarak "PR" (Payitaht Riyaseti) işaretini belirledi. Ankara, İstanbul'da bir gizli telgraf merkezinin kurulmasına sevinmekle birlikte bu kurulan merkezin, işgal kuvvetlerinin bir tuzağı olmasından şüphe ediyordu. Bu sebeple İstanbul'a cevap verilmeyerek İstanbul'da bulunan gizli örgütlere, el altından merkez için tahkikat yaptırıldı. İstanbul Telgraf Müdürü İhsan Bey'in ve arkadaşlarının, hayatlarını tehlikeye atarak bu gizli merkezi kurdukları ve Ankara'nın tamamen emrinde oldukları teyit edildikten sonra, 26 Ekim 1920'de merkez haberleşmeye başladı.

Mümtaz Bey, hat çavuşu olduğu için merkez telgrafhanesine ve onun zemin katına girmesine bir engel olmadığından gizli merkezde çalışan memuru, gizlice içeriye almaktaydı. Memur, merkez ilk açıldığında her akşam saat 18.00 veya 19.00'da geliyor ve genellikle iki saat içerisinde haberleşmeyi bitiriyordu. Bir müddet sonra, çalışma saatleri uzadığı gibi merkeze güvenilir yeni telgrafçılar da görevlendirildi. Gizli merkezin faaliyete geçmesiyle Millî Mücadele daha da güç kazanmaya başladı.

İstanbul'daki işgal kuvvetlerinin aldığı çok sıkı tedbirlere rağmen onların en çok merak ettikleri temel konu, Ankara'da olup bitenlerden İstanbul gazetelerinin çok kısa sürede nasıl haberdar olduğu ve İstanbul'da olanların Ankara'da nasıl öğrenildiğiydi. Şüphe duydukları her yere baktıkları hâlde, kendi işgalleri altındaki merkez PTT'nin bodrum katında böyle bir merkezin kurulabileceğini düşünmedikleri için buraya bakmak akıllarına gelmiyordu. Bu nedenle de işgal kuvvetleri, bir yandan sansür tedbirlerini sıkılaştırırken diğer taraftan da muhabere salonundaki süngülü asker sayısını artırıyorlardı. Bununla da yetinmeyip her telgraf makinesini, en ufak vidasına kadar sökerek en sıkı ve fenni tetkiklerden geçiriyorlardı. Sonuç alamayınca Anadolu'ya geçen tellere telefon makinelerini takıp hatları dinliyorlardı. Bütün bu idarî, fennî ve askerî tedbirlere rağmen gizli haberleşme konusunda en ufak bir ipucu bulamıyorlardı.

Nihayet Ankara ile haberleşmeyi, telgrafçıların yaptığını düşünen sansür heyeti, bunu öğrenebilmek için telgrafhanenin görünen yerlerine bolca para vaadinde bulunan afiş astı. Telgrafçılardan birisi vaat edilenlerin cazibesine kapılarak telgraf merkezini ihbar etti. Bunu baskından yarım saat önce haber alan M. İhsan Bey, gizli merkezdeki malzemeleri, Mümtaz Bey vasıtasıyla kaçırmayı başardı. Evinde telefon hattı olması nedeniyle yine bir fedakârlık ve kahramanlık örneği daha gösteren M. İhsan Bey, eşi ve iki küçük çocuğunun da hayatlarını tehlikeye atarak PR Gizli Telgraf Merkezini kendi evine taşıma kararı aldı. Geceleri belirli bir saatten sonra, telefon hattına maniple cihazı bağlamak suretiyle haberleşmeyi evinden sürdürdü.

İstanbul Telgraf Müdürü M. İhsan Bey'in kurduğu ve fedakâr arkadaşlarının gönüllü olarak hizmet verdiği PR Gizli Telgraf Merkezinin, açığa çıkmadan çalışmalarını başarılı bir şekilde sürdürmesinde, merkezde görev yapanların sorumluluk bilincinin yüksek olması şüphesiz çok önemliydi. Diğer taraftan Ankara tarafından da takdir edilen gizli telgraf merkezi, bir müddet sonra, Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletine bağlı bir kuruluş olarak çalışmaya başladı. Çalışma yöntemi ve şekli bizzat Fevzi (Çakmak) Paşa tarafından belirlenen merkezin, defter ve kayıtları tutuldu.

M. İhsan Bey'in Millî Mücadele'ye desteği, sadece PR Gizli Telgraf Merkezi ile de sınırlı değildi. Yunan kuvvetlerinin Bursa'ya yeni hiçbir kuvvet göndermediği bilgisini, daha önce elde ederek, 4 Şubat 1921'de Ankara'ya kendi imzasıyla bildirdi. Devamında M. İhsan Bey, İtalya ve Fransa sefarethanelerinden de Bursa'ya yeni bir Yunan kuvveti gelmediği bilgisini teyit ederek Ankara'ya ulaştırdı. M. İhsan Bey, ayrıca İstanbul PTT merkezinde ihtiyaç fazlası olan muhabere malzemelerini, gizlice Ankara'ya göndermeyi de başardı.

Sakarya Savaşı günlerinde M.M. Grubu Başkanı Topkapılı Mehmet Bey, bir şifre ile gündüz M. İhsan Bey'in makamına

geldi. M. İhsan Bey, “gerçekten iş bu kadar acele ve önemli olmasa, Mehmet Bey şifreyi alıp odama gelmez”, diye düşünerek şifre telgrafı elinden aldı. İlk defa ve bir defaya mahsus olmak üzere, bu şifreyi gündüz Ankara’ya çektirmeyi başardı. Bu şifreli telgraf, Sakarya Meydan Muharebesi’nin son günlerinde, sonradan Atina Elçiliğine atanacak olan Enis (Akaygen) Bey’in yabancı resmî bir kaynaktan öğrendiği, Yunan ordusunun geri çekilmekte olduğu bilgisini içermekteydi. Enis Bey, bu bilgiyi M.M. Grubuna vererek Ankara’ya hemen ulaştırılmasını istemişti.

22 Mart 1922’de İtilaf Devletleri, TBMM’ye mütareke teklifinde bulundular. Millî hükümet de bazı şartlar ileri sürdü. Bu durum, daha fazla muhabere yapılmasına neden oldu. Ankara’da Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti, gizli telgraf merkezinin ve M. İhsan Bey’in örneği az bulunacak fedakârlıktaki çalışmalarını, 4 Mayıs 1922 tarihinde takdirname ve bir hafta sonra da para ile ödüllendirdi.

Refik Halid’in yerine PTT Umum Müdürü olarak atanan Orhan Bey de Galatasaray’dan M. İhsan Bey’in arkadaşı olmasına rağmen, onun faaliyetlerinden şüphelenerek onu Büyükkada’ya tayin etti. Ancak gizli haberleşme devam etse de kendisinden şüphe duyulan İhsan Bey, merkezin açığa çıkmaması için çareler aradı. Bu kapsamda, kendi evini gizli merkezin de memuru olan Edip’e kiralarak gizli telgraf haberleşmesinin devamını sağladıktan sonra Ankara’ya gitme kararını aldı.

Ankara’dan 14 Haziran 1922’de Fevzi Paşa imzasıyla gelen şifre telgrafta, 24 Mayıs 1922’den 10 Temmuz 1922 tarihine kadar Büyükkada Merkezinde görev yapan M. İhsan Bey’in 20 Temmuz 1922’de Ankara tarafından bir derece terfi ile Muamelat Müfettişliğinde istihdam edilmek üzere Anadolu’ya hareketi istendi. Uzun ve zorlu bir yolculuktan sonra İhsan Bey, Ankara’ya geldi. Ankara’ya geldiğinde Fevzi Çakmak Paşa tarafından ilgiyle kabul edilen M. İhsan Bey’in yaklaşan taarruzu sorması üzerine Fevzi Paşa, taarruz tarihinin büyük sırrını söyleyerek M. İhsan Bey’e güvenini gösterdi. PR Gizli Telgraf Merkezi, Türk ordusunun İstanbul’a girmesinden bir gün öncesine (5 Ekim 1923’e) kadar faaliyetlerini başarıyla sürdürdü. Fevzi Çakmak Paşa’nın direktifiyle merkezdeki telgraf makineleri ve kayıtlar askeri birliğe teslim edildi.

Zafer Sonrası M. İhsan Bey, 2 Ekim 1922’de de Ankara Telgraf Müdürlüğü’ne tayin edildi. Bir müddet sonra, tayin edildiği Yozgat Merkez Müdürlüğü görevine gitmediğinden Trabzon Merkez Müdürlüğü’ne naklen tayin edildi. 9 Ağustos 1923 tarihinde istifa ettiği hâlde 20 Kasım 1923 tarihine kadar görevde kaldı. 30 Ekim 1924’te tayin edildiği Mirgün (Emirgan) Müdürlüğü’nü de kabul etmeyerek PTT’den istifa etti. M. İhsan Bey, 14 Şubat 1926’da İstiklâl Mücadelesine olan katkısı nedeniyle beyaz şeritli İstiklâl Madalyası ile taltif edildi.

Çanakkale’de yaşamaya başlayan M. İhsan Bey’in torunu merhum Mehmet Bey’in eşi Cahide Pere’nin verdiği bilgiye göre, Atatürk’ün (14 Nisan 1934) Çanakkale ziyareti sırasında soyadı kanunu henüz çıkmamış olsa da bu konuda hazırlık yapıldığı için Atatürk, birlikte olduğu insanlara soyadı önerilerinde bulunurken, “*İhsan senin soyadın PERE olsun.*” dedi. Daha sonra Atatürk, M. İhsan Bey’e, ne iş yaptığını sorduğunda M. İhsan Bey’in düzenli bir işinin olmadığını anlaşıldığı üzerine, Atatürk’ün direktifiyle inhisar (tekel) ambar memurluğuna başladı.

Ailesi Çanakkale’de yaşayan Fevzi Çakmak Paşa, şehre gelişinde karşılaştığı M. İhsan Bey’i gördüğünde yanında bulunan paşalara M. İhsan Bey’in gizli teldeki hizmetlerinden övgüyle bahsetti. Hatta Fevzi Paşa, İstanbul’un işgal haberini M. İhsan Bey’in iletmişinden Atatürk’e bahsedeceğini ifade etti. Ancak Fevzi Paşa, daha sonraki görüşmelerinde Atatürk’ün yoğun işleri dolayısıyla bu konuyu anlatamadığını belirtmesi üzerine M. İhsan Bey, “*Biz bu işleri şan, şöhret mevkii ve isim için yapmadık. Hepimiz tek yürek vatan olduk. Milletle zafere kavuştuk, Hamdi olsa ne*

olur, İhsan olsa ne olur.” yanıtını verdi. Sonraki yıllarda kendisiyle görüşen Sadi Borak'ın “Tevazu hırkasına bürünmüş kahraman” olarak tanımladığı M. İhsan Bey, kurduğu gizli telgraf merkezi ile ilgili neden konuşmadığını; “*Bizler, vatani vazifemizi ifa etmekten mütevellit gönül huzurunu kâfi kazanç bilip köşemize çekildik. Otuz sene sustuysak bu, vatani hizmetin bir şamata vesilesi olmadığını bildiğimiz içindi... Hizmetimin maddi karşılığını düşünmedim... Hattâ, zaferi müteakip bu merkezde çalışmış olanlara verilmek istenilen maddi mükâfatı bile reddettik.*” sözleriyle ifade etti.

M. İhsan Bey, Çanakkale Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığı görevini yaparken kimsesiz ve yardıma muhtaç çocuklara anneliği, eşi Refia Hanım yaptı. Refia Hanım, ayrıca Çanakkale’de Belediye Meclis üyeliğine ve Çanakkale Halk Partisi Kongresi’nde partinin idare heyetine seçilen ilk kadın oldu. Çanakkale’yi ve Çanakkaleleri çok seven Pere ailesinin oğulları Ali, 1943 yılında Tekirdağ’da askerlik görevini yerine getirirken sıtmaya yakalandı. Ancak alerjisi olan Ali’ye yapılan penisilin iğnesi, Çanakkale’ye ansızın ölüm haberini getirdi. Pere ailesi, oğullarını kaybettikten sonra, Çanakkale’de onun hatıralarıyla yaşamayacaklarını düşünerek ani bir kararla İstanbul’a döndüler.

M. İhsan Bey, 18 Aralık 1952 tarihinde emekliye sevk edilerek hizmet süresine göre bir defaya mahsus olmak üzere 1.233 lira toptan ikramiye aldı. Buna ilave olarak, M. İhsan Pere’ye vatan hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair 686 sayılı kanun, 16 Temmuz 1965’te kabul edildi. 24 Temmuz günü Resmi Gazetede (sayı:12057) yayımlanarak yürürlüğe giren kanuna göre; “*Kurtuluş Savaşına katılarak benzerlerine nazaran üstün görevler yapan Mehmet İhsan Pere’ye, hayatta bulunduğu sürece, vatani hizmet tertibinden 500 lira aylık*” bağlandı. 10 Kasım 1968’de eşini kaybeden M. İhsan Bey, 16 Şubat 1969’da İstanbul’da bir aracın kendisine çarpması sonucu hayatını kaybetti.

Halil ÖZCAN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

ATASE, İSH, Kutu No:1705, Gömlek No:40, Belge No:aa

ATASE, İSH, Kutu No:1744, Gömlek No:24, Belge No:aa

ATASE, İSH, Kutu No:1744, Gömlek No:63

ATASE, İSH, Kutu No:651, Gömlek No:42

Hatıra ve Anılar (Yayımlanmamış)

BESEN, Cevad, **İstiklal Harbi Hatıraları**, s.1-46.

PERE, İhsan , **Galatasaraylı Telgrafçının Anıları**, s.1-85.

Özel Arşiv ve Mülakat

Cahide Pere

Kitap

ÖZCAN, Halil, **Atatürk’ün Özel Şifre Hattı PR Gizli Telgraf Merkezi**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2019.

Makale

BESEN, Cevad, "İstanbulda Kurulan Gizli Telgraf Merkezine Ait Hatıralar", **Pos-Tel Aylık Meslek ve Kültür Dergisi**, Sayı:7, Ağustos 1962, Dördüncü Cilt. s.9-12.

BESEN, Cevad, "Kaybettiğimiz Milli Mücadele Kahramanlarından İhsan Pere", **PTT Bülteni**, PTT İşletme Genel Müdürlüğünün Aylık Yayını, 44. Sayı, Mart 1969, s.10-11.

BORAK, Sadi, "İstiklâl Mücadelemizin adsız kahramanları: İstanbul Gizli Telgraf Merkezi", **Tarih Dünyası**, cilt:3-4, sayı 28-29, 31 Ocak 1952, s.1190-1191.

BORAK, Sadi, "Milli Mücadelemizin Adsız Kahramanları, İstanbul'un Gizli Kalmış Telgraf Merkezi ve Kahramanları Hakkında Bir Teklif", **Tarih Dünyası Dergisi**, Sayı:38, 26 Şubat 1953, s.1583.

BORAK, Sadi, **Bilinmeyen Yönleriyle Atatürk**, Bahar Matbaası, İstanbul, 1966.

ÖZCAN, Halil, "Milli Mücadele'de İstanbul Merkez Telgrafhanesinin İşgali (16 Mart 1920) ve Ankara'nın Tepkisi", **MTAD**, Cilt 15, Sayı 3 (Eylül 2018), s.331-353.

ÖZCAN, Halil, "Telgrafçı İhsan (Pere) Bey'in Gözünden Trablusgarp ve Balkan Savaşları Sırasında Çanakkale Boğazı'nın Ablukası ve Bozcaada'nın İşgali", **CTAD**, Yıl 18, Sayı 35, (Bahar 2022), s.103-135.

Elektronik Kaynaklar

ATABAY, Mithat, "İstanbul'un İşgalini Atatürk'e Bildiren İhsan Pere'den Nutuk'ta Neden Söz Edilmedi?" <http://www.canakkaleaynalipazar.com/yazarlar/dr-mithat-atabay/istanbul-un-iskalini-ataturk-e-bildiren-ihsan-pere-den-nutuk-ta-neden-soz-edilmedi/107/>. Erişim Tarihi:18.10.2018.

ATABEY, Mithat, "Çanakkale'de Cumhuriyetin Seçilen İlk Kadınları", <https://mobil.canakkaleaynalipazar.com/yazarlar/dr-mithat-atabay/canakkale-de-cumhuriyetin-secilen-ilk-kadinlari/286/> Erişim Tarihi:24.05.2023.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmet-ihsan-pere-1885-1969/?pdf=6749> adresinden erişilmiştir